

De Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB) van het ministerie van Buitenlandse Zaken verricht onafhankelijk onderzoek naar de doelmatigheid, doeltreffendheid, relevantie en consistentie van het Nederlandse buitenlandbeleid. Daarmee wordt verantwoording afgelegd over de resultaten van het beleid en informatie verschaft voor de verbetering van beleidsvoering. De kwaliteit van het IOB-onderzoek wordt gewaarborgd middels systematische en transparante procedures.

Alle IOB-evaluaties zijn openbaar en worden ter kennis gebracht van de Tweede Kamer. Daarnaast wil IOB evaluaties toegankelijk maken voor het Nederlandse publiek en de partners in de betrokken landen. Rapporten zijn gratis beschikbaar en een samenvatting van de belangrijkste bevindingen wordt gepubliceerd als IOB Evaluatie Nieuwsbrief.

IOB Evaluatie # 371 (oktober 2012)
Impact evaluation of the Ixchen Centre for Women cervical cancer programme in Nicaragua (2005 – 2009)
ISBN: 978-90-5328-405-6
Te downloaden op: <http://www.rijksoverheid.nl/BZ-evaluaties/producten-en-diensten/evaluatie/afgeronde-onderzoeken>

IOB Evaluatie Nieuwsbrief

13 01

Impactevaluatie Baarmoederhalskankerprogramma in Nicaragua

Impactevaluatie Nieuwsbrief # 13 01 | Impactevaluatie Baarmoederhalskankerprogramma in Nicaragua | Evaluatie Nieuwsbrief # 13 01 | Impactevaluatie Baarmoederhalskankerprogramma in Nicaragua | Evaluatie Nieuwsbrief # 13 01 | Impactevaluatie Baarmoederhalskankerprogramma in Nicaragua | Evaluatie Nieuwsbrief # 13 01 | Impactevaluatie Baarmoederhalskankerprogramma in Nicaragua | Evaluatie Nieuwsbrief # 13 01 | Impactevaluatie Baarmoederhalskankerprogramma in Nicaragua | Evaluatie Nieuwsbrief # 13 01 | Impactevaluatie Baarmoederhalskankerprogramma in Nicaragua | Evaluatie Nieuwsbrief # 13 01 | Impactevaluatie Baarmoederhalskankerprogramma in Nicaragua | Evaluatie Nieuwsbrief # 13 01 | Impactevaluatie Baarmoederhalskankerprogramma in Nicaragua | Evaluatie Nieuwsbrief # 13 01

De bevordering van seksuele en reproductieve gezondheid en rechten heeft een belangrijke plaats in het buitenlands beleid van Nederland. In Nicaragua hebben tussen 2005 en 2009 ruim veertigduizend vrouwen in afgelegen gebieden toegang gekregen tot een vorm van medische hulp - een uitstrijkje - die zij daarvoor niet hadden. Dit gebeurde in de mobiele klinieken van het Centro de Mujeres Ixchen. Indien nodig, werden zij doorverwezen naar het Ixchen vrouwencentrum. Via het programma werden minstens 1.200 vrouwen met baarmoederhalskanker behandeld. Daarmee is de belangrijkste doodsoorzaak onder vruchtbare vrouwen in Nicaragua enigszins teruggedrongen. De vrouwen die gebruik maakten van

de diensten van Ixchen toonden zich tevreden over de zorg die ze ontvingen. Wel kan de informatieverschaffing tijdens de consulten en de voorlichting beter. Nederland gaf EUR 2,4 miljoen steun aan dit programma. Hoewel de kosten voor screening en behandeling aanvaardbaar zijn, kunnen die nog omlaag. Deze conclusies trekt IOB in de impactevaluatie *Turning a Right into practice – Impact evaluation of the Ixchen Centre for Women cervical cancer programme in Nicaragua (2005 – 2009)*.

Achtergrond

In vergelijking met andere Midden-Amerikaanse landen komt baarmoederhalskanker in Nicaragua vaak voor. Baarmoederhalskanker ontstaat door een seksueel overdraagbaar virus, dat tien tot vijftien jaar na infectie tot kanker kan leiden. Grote risicofactor is het seksuele gedrag van zowel mannen als vrouwen, zoals seks hebben met meerdere partners of voor het eerst seks hebben op jonge leeftijd. In de onderzochte periode (2005 – 2009) vormden seksuele en reproductieve gezondheid en rechten een kernpunt in het Nederlandse beleid. Ons land stelde EUR 33 miljoen beschikbaar voor programma's op dit gebied in Nicaragua. Dit geld ging naar de overheid, naar multinationale instellingen en naar de niet-gouvernementele sector, waaronder het Ixchen Centro de Mujeres, dat EUR 2,4 miljoen ontving. Dit gezondheidscentrum werkt nauw samen met het Ministerie voor Volksgezondheid, en richt zich op arme vrouwen in 75 afgelegen gemeentes. Vrouwen zijn welkom voor uitstrijkjes, diagnose en eenvoudige vormen van behandeling; als dat nodig is worden zij bijgestaan en verpleegd; en het centrum richt zich op kennisoverdracht, mentaliteitsverandering en institutionele capaciteitsversterking. De belangrijkste vraag in deze impactevaluatie is: wat zou er zijn gebeurd als dit programma er niet was geweest?

Bevindingen

IOB concludeert dat het programma relevant is geweest en vruchten heeft afgeworpen. Minimaal 42.000 vrouwen hebben via het Centro de Mujeres Ixchen een uitstrijkje laten maken. En dit aantal neemt nog steeds toe. Voor veel vrouwen van boven de 36 was het hun eerste consult over seksuele en reproductieve gezondheid. Zij werden er op gewezen dat zij daar recht op hebben. Een andere bevinding was dat vrouwen met betaald werk niet vaker om een consult en een uitstrijkje vroegen dan vrouwen zonder. De gebruiksters waren tevreden over de dienstverlening van het Ixchen centrum. Ongeveer de helft vond deze 'uitstekend' en nog eens

Table 1 Perception of services received from the Ixchen mobile units (%)

	Care	Quality	Experience	Information
Excellent	52.4	52.1	52.1	47.8
Very good	28.7	27.6	28.2	26.7
Good	16.9	17.8	18.1	17.8
Acceptable	2.1	1.7	1.4	1.4
Poor	0	.5	.2	.2
Very poor	0	.3	0	.2
No response	0	0	0	6.0

Source: Drawn up by the authors on the basis of data from the CDR-Ixchen survey (2011).

ruim een kwart 'zeer goed'. Het aantal 'erg ontevredenen' lag onder het één procent (Tabel 1). Zij waardeerden vooral dat het personeel uit vrouwen bestond en van buiten de gemeenschap kwam, waardoor privacy en geheimhouding meer werden gerespecteerd. Minder tevreden waren zij over de door het centrum verschaft informatie. Er werd onvoldoende gelegenheid geboden om vragen te stellen. 60 procent van de ondervraagde cliënten vond dat zij in hun contact met het centrum weinig hebben bijgeleerd over baarmoederhalskanker en over de behandelmogelijkheden daarvoor. Mogelijk is het Ixchen vrouwen centrum gestruikeld over de eigen ambitie om zoveel mogelijk vrouwen te bereiken.

Ongeveer 500 vrouwen, die uit eigen beweging een Ixchen mobiele kliniek bezochten, en 700 vrouwen die door andere instellingen naar Ixchen werden verwezen, zijn behandeld voor baarmoederhalskanker. De onderzoekers zijn nagegaan hoeveel levensjaren daarmee zijn gered. Zij komen, voor de 500 cliënten van de Ixchen mobiele klinieken, uit op een totaal van minstens 6.556 jaren. Voor alle 1.200 vrouwen, die werden behandeld, komt het totaal op minstens 12.500 jaren (Tabel 2). IOB acht dit een belangrijk, positief resultaat. Naar verwachting zullen veel van deze vrouwen vaker een beroep gaan doen op de reproductieve gezondheidszorg.

De kosten van het programma bleven aanvaardbaar. IOB heeft berekend dat de kosten per gered levensjaar tussen de US\$ 55 en US\$ 348 lagen, afhankelijk van wisselende aannames. In andere landen in de regio variëren deze van US\$ 10 tot US\$ 1.093. In vergelijking met andere programma's in Nicaragua zelf waren de kosten van het Ixchen programma aan de hoge kant. Dit is enerzijds te verklaren uit de duurdere (maar wel algemeen geprezen) testmethode en anderzijds doordat Ixchen zich richtte op vrouwen in afgelegen gebieden. Toch sluit IOB niet uit, dat – mede met hulp van ervaringen in andere landen – de kosten hier en daar nog omlaag kunnen.

Doña Solingalpa

Doña Solingalpa (51 jaar, ongeletterd, moeder van negen kinderen, broodverkoopster op straat) hoorde via de radio over het belang van uitstrijkjes. In haar dorp liet ze er een afnemen. Met 'een klein stukje papier' met de uitslag erop, werd ze naar het Ixchen vrouwen centrum gestuurd. Daar constateerde men baarmoederhalskanker, maar aan Doña Solingalpa werd alleen verteld dat zij 'een infectie' had en naar het ziekenhuis in Managua moest. Zij was in de war, schaamde zich en hield het aanvankelijk voor zich. Zij nam een baantje erbij om geld te verdienen voor de reis naar de hoofdstad. Uiteindelijk vertelde zij het aan een dochter. Die was bij haar toen haar baarmoeder werd verwijderd. Doña Solingalpa is tevreden over hoe het is gelopen. Na vier jaar is zij nog steeds pijnvrij. Zij blijft, standaard, voorlopig onder controle.

Ixchen medewerkster instrueert cliënten

Aandachtspunten

Een leerpunt is, dat er een spanningsveld kan bestaan tussen enerzijds zoveel mogelijk vrouwen willen bereiken en anderzijds het doorvoeren van een op rechten en gender gebaseerde benadering met veel voorlichting.

Een ander punt is dat bewustmaking en voorlichting in een project als dit denkwerk vooraf vereisen. Dat gaat over vragen als hoe de leiders in een gemeenschap te identificeren en te benaderen, en welke sociaal-culturele drempels vrouwen over moeten om een vrouwen centrum als Ixchen binnen te stappen. Belangrijk is ook de tevredenheid bij de cliënten van het Ixchen centrum over het vrouwelijk personeel. Dit kan een waardevolle les zijn voor andere instellingen die vrouwspecifieke ziektes behandelen. Onderzoek naar en behandeling van baarmoederhalskanker en het verzamelen van gegevens hierover vereisen standaardisering. Tot slot: bestudering van kostenonderzoeken voor baarmoederhalskankeronderzoek en behandeling uit andere landen kan helpen om de kosten beter te beheersen.

Table 2 Life years saved, taking into account various factors

Category	Including only women captured by the mobile units	Including all women captured by the the mobile units, MINSA and other organisations
Life years saved – minimum (based on 40% discharged)	6,556	12,500
Life years saved – maximum (based on total, including estimated total based on an extrapolation to the 60% with incomplete data)	23,323	42,683

Source: Drawn up by the authors.

Conclusie

Als het project er niet was geweest, was bij minstens 1.200 vrouwen baarmoederhalskanker niet geconstateerd, laat staan behandeld. De betrokken vrouwen hadden niet of minder voor hun kinderen kunnen zorgen, en er waren tienduizenden vrouwen in onzekerheid gebleven over onduidelijke baarmoederklachten. De ervaringen met dit programma kunnen helpen bij het vinden van een effectieve aanpak van deze vorm van kanker in afgelegen gebieden.

Tot slot

Deze impactevaluatie is een van de bouwstenen voor een beleidsdoorlichting van de Nederlandse inspanningen op het gebied van seksuele en reproductieve gezondheid en rechten. Voor het onderzoek zijn zowel kwantitatieve als kwalitatieve methodes gebruikt. De evaluatie is grotendeels uitgevoerd door deskundigen uit Nicaragua en Midden-Amerika. Zij betrokken cliënten van het Centro de Mujeres Ixchen bij het onderzoek.